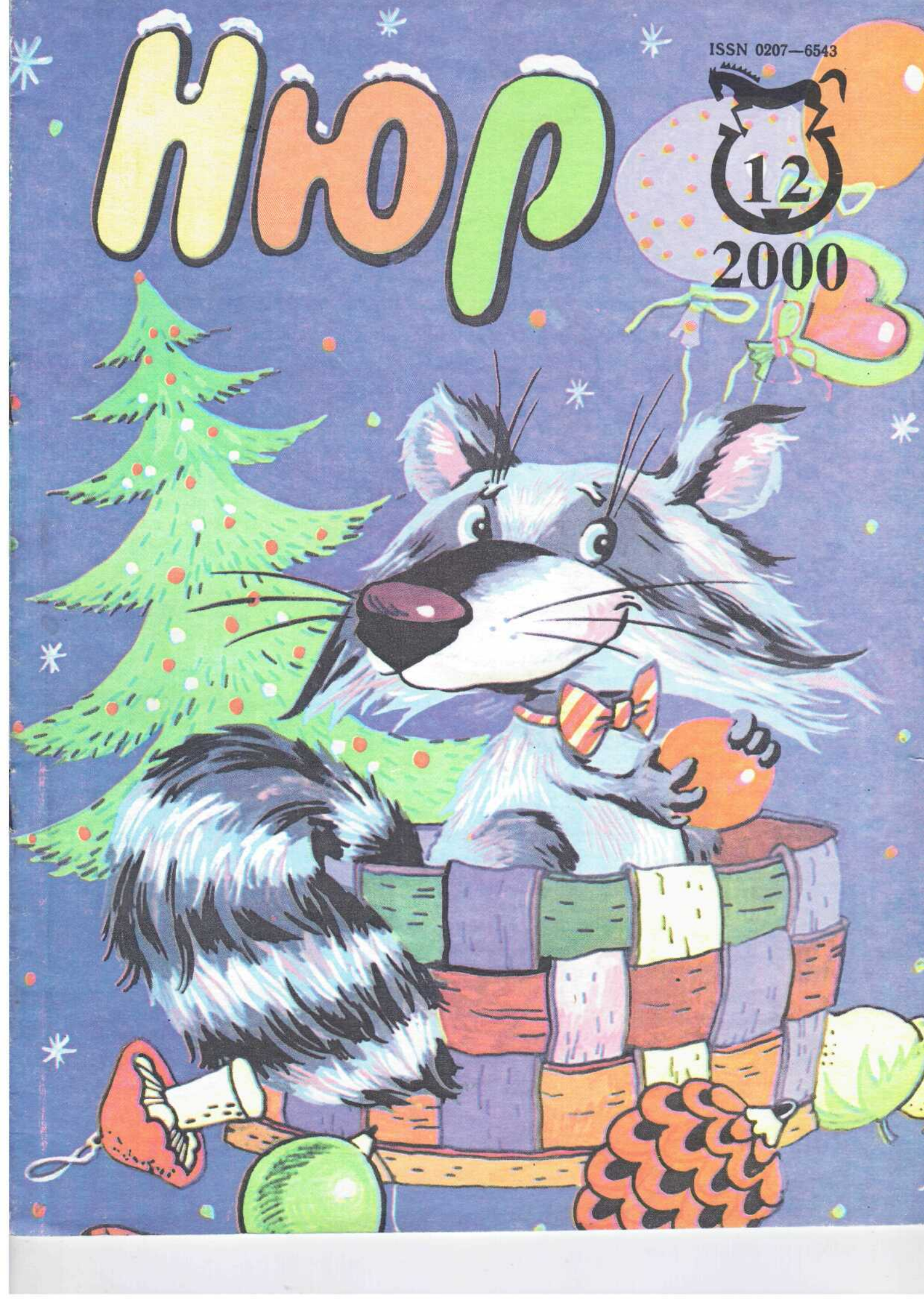

Нюор

ISSN 0207-6543

2000

СОЗАЙЛАНЫ АХМАТ

ЖАНГЫ

ЖЫЛАГЪА

АЛГЪЫШЫМ

Ана бетича, кюнден
Тола, келсин Жангы жыл.
От жагъагъа берекет
Бола, келсин Жангы жыл.

Аманлыкъны ызындан
Ызламасын Жангы жыл.
Къарангыда жарыгъын
Къызгъанмасын Жангы жыл.

Бешиклени жылыуун
Сакълай турсун Жангы жыл.
Таулуну айраныча,
Акълай турсун Жангы жыл.

Уллу Дуния Жангы жылны кзууанчы бла бирге бу жол Жангы ёмюрню, Жангы мингжыллыкъны да кзууанчларын этеди. «Бу башланган XXI-чи ёмюр битеу да халкълагъа Насып, Кзууанч, Тынчлыкъ да келтирген ёмюр болсун!» – дейдиле адамла.

Озгъан ёмюрню ашыра, халкъла аны тарыхында жазылып кваллыкъ аманны, игини да эсгередиле. Эки да битеудуния уруш, башха кванлы кзауатла да озгъан ёмюрде болгандыла. Алада миллионла бла адамла жоюлгандыла, сахарла, элле кюйгендиле. Алай адам улуну эм жарыкъ муратлары да жыйырманчы ёмюрде тола келгендиле.

Халкъла, колониализм, фашизм, бир инсаннга табыныу дегенча, осал затладан кзутулуп, ахшы айныуну ызына тюше барадыла. Азатлыкъ бла Демократия ючюн кюреш битеу да дуниягъа жайылганды. Озгъан ёмюр илмуда айтып-айтмазча жетишимлени ёмюрю болганды. Адамны саулугъун сакълар ючюн, сейирлик амалла, дарманла чыггадыла, атомну тарктаймаз кючу бизге кзулукъ этип башлаганды. Адам улу озгъан ёмюрде космосну да иелей тебирегенди. Илмуну эм уллу жетишимлеринден бири – телевиденияны хайырындан, жерде, тенгизде, кёкде да бола тургъан затланы кёре башлаганбыз. Миллет культуралада да уллу жетишимле болгандыла.

Багъалы сабийле! Бу жангы ёмюрню андан да алапат этерикле сизсиз. Дуниягъа бютюн да уллу Жарыкъллыкъ, Тынчлыкъ сизни хунеригиз бла келликди. Аны ючюн, баям, сиз, кючюгюзню аямай, уллу билимли болуп, бютюн алапат жашау кзууарыкъсыз.

Алайды да, озгурлу кюнде, келсинле барыбызгъа да Жангы ёмюр, Жангы мингжыллыкъ да!

«Н Ю Р»

Жангы жылда

Жангы жыл жетип келе эди. Жомакълы, назылы, жылтырауукъ Жангы жыл – Хасан бек суйген байрам. Ма аллай кечелени биринде, биринде десем да, эски жылны бек ахыр кечесинде, Хасан бир тюш кергенди. Тюшмюдо, жомакъмыды – аны айыргъан кыйынды. Хасан кеси да ангыламагъанды.

Хасан стол артында олтуруп, дерслерин эте тургъанлай, эшиклени ким эсе да къакъды. Негерчиги Рашид сунуп, Хасан эшиклеге чапды. Ачды. Рашид да жокъ, киши да жокъ. Жалан да босагъадан жолчукъ этип, тейри къылыч къайры эсе да чакъыра. Хасан суймеген а ол – тейри, дерсле этгенден а не да игиди.

Жолчукъ жарыкъ эди. Анда атлап баргъан да къууанчлы. Жашчыкъны башчыгына, имбашларына, къол аязчыгын тутса уа, къол аязына жұлдузчукъла къона эдиле. Хасан, ала бла ойнай, акъ къаланы аллына къалай жетип къалгъанын кеси да ангыламады. Къаланы санап саны болмагъан терезелери уа дунияны жарытып. Кенг эшикле тауушсуз ачылдыла. Жашчыкъ ары атлады. Атлады да, сейирге къалды: мында Жангы жылны хауасы айлана эди. Хасанны ичинде хар Жангы жылны аллында дыгъыл этип туруучу шайтанчыкъ уялды. Ол бек сую эди Жангы жылны. Рашид да. Хасан шуёху биргесине болмагъанына бек жарсыды.

Къаланы отоулары ариу жасалып эдиле. Кенг отоулары хар биринде уа –

назы терекле. Жим-жылтырагъан илляулары да бош илляула туююл – адам тилни билгенле, малкъар тилни. Ала жашчыкъгъа къууандыла, къол булгъадыла, салам бердиле. Бек уллу назы терекни ары жанындан а Буз аппа чыкъды. Ол терекни тюбю саугъаладан толу эди, алай Хасан, уялгъандан, ары бир да къарамады. Буз аппа бла уа адетдеча саламлашды. Буз аппа бек жарыкъ эди. Кимни жашы болгъанын да соруп, Хасан бла хапаргъа киришди. Жашчыкъ кеп хапар айтды, школну юсюнден, эгешчигини юсюнден, ыннаны бла аппаны юслеринден, бек узун хапарын а Рашидни юсюнден.

Хапар айта кетгенде, жашчыкъ Буз аппагъа бир тасхасын билдирип къойду. Рашид да, ол да Жангы жылда саугъагъа конькийле сакълай эдиле, эгешчиги уа – жангы гинжи, акъ атлес жыйрыкъчыгъы бла...

Кертиси бла да алай болду: Жангы жыл да келди – къууанчлы, жарыкъ, кеп алгъышы, оюну бла да. Аны биринчи эрттенлигинде уа Хасан назы терек тюбюнде бир жылтырауукъ кюмюш бетли конькийле тапды. Чабып Рашидге келсе, анда да тюз аллай конькийле. Жамилячыгъ а, жангы гинжисини чачын тюрлю-тюрлю тарап, ойнай эди, анга Буз аппаны юсюнден ариу жомакъ айта.

Кертиланы С.

КЪОЯН

Эртте-эртте бир къоян жашап болгъанды. Къыш келгенлей, ол акъ тончугъун кийгенди. Бёрю келе тургъанын кёрюп, къоян къачып башлагъанды. Бёрю аны ызындан къуугъанды. Къоян къаргъа жетгенде, бёрю аны тапмагъанды. Къоян акъ къарда акъ тончугъу бла кёрюнмей къалгъанды. Бёрюден да алай бла къутулгъанды.

*Куршаланы Азамат
Хушто-Сырт эл.*

КЪАРГЪА

Няння мени ыннамды, Ол – мени, мен да аны бек сюебиз. Къайры да бирге барабыз. Мен сабий садха жюрюгенде, няння мени ары ашырып тургъанды, энди уа – школгъа.

Бир-эки жыл мындан алгъа няння бла мен, сабий садха бара, арбазда ёсген къоз терекни тубюнде тохтагъан эдик. Терекни бутагъында бир къоз къалып тура эди да, мен нянныны аны алып берманга деп къысдым. Няння бир таякъ табып, аны бла къозну тюшюрдю. Биз алай эте тургъанда, алайда буруу башына олтуруп, бир къарт къаргъа, кёз къакъмай, бизге къарап турду. Къоз жерге тюшгенлей, мен да анга ийилгенлей, къаргъа, окъча атылып, къозну сермеди.

Мен анга асыры сейирсингенден, ол кюн жилигъан окъуна этмеген эдим.

*Чочайланы Инга,
18-чи школ.*

БЁРЮ БАА КЪАНАТАВИЛА

Тамсил

Айыу жуугъу Бёрюню
Къанатлы башчыгъа салды.
Жаныуарла арасында
Ол акъыллыгъа саналды.

Уллу омакъ кабинетде,
Патчах кирик, олтурады.
Ишлеп, кесин къыйнамайды,
Кюнюн зауукъ оздурады.

Баймакъ эсге алмагъанды
Бёрюню осал къылыгъын:
Ол, анга къалай ышанды
Къанатлыланы жыйынын!..

Жыртхыч учалмайды кеси,
Учаргъа уа юйретеди.

Ол, къанатлыланы жыйып,
Ма быллай ушакъ этеди:

– Къаргъа, жанынга тиймесин,
Мен суйгенча учалмайса.
Ышаныурукъгъа кертичи
Болаллыкъгъа ушамайса.

– Бёрю, алай нек айтаса? –
Игиликни атдынг жардан!
Аллай төре бар кёреме...
Тюзлюк хорлар!– деди Къаргъа.

– Лячин, сен хаппа-хазырса
Терс жанына бурулургъа,
Къылыкъсызса, къарыусузса
Жыйыннга билек болургъа.

– Сенича кючбюсюреуню
Көрмегенме, – болсун ачыкь.
Тамата къалай болганса?! –
Сагыш этчи! – деди Лячин.

– Къуш, сени да жаратмайма,
Асыры бек къубуласа.
Чычхан окъуна туталмай,
Бир керексиз къуууласа,

Не бек кюреше эсем да,
Сизге акъыл, эс да бёлкюп,
Сизни ангылаялмайма,
Тели къауум, – деди Бёрю.

– Жыртхыч, сен жерде жюрюйсе,
Кёкде учхан биз этебиз.

Терслигиз болмагъанлай,
Сенден кёп тырман эшитебиз.

Бёрю, къанатлы туюйлсе,
Андан ангылаялмайса,
Жюрюгенни, учханны да
Арасын айыралмайса.

Сен – жаныуар, биз – къанатлы,
Болалыкь туюйлбюз бир къош.
Оздурмай заманыбызны
Сагыш этейик, – деди Къуш.

Бёрюча ангылаусузла
Аз хатамы этедиле, –
Ишни къуарны орнуна,
Аны оюп кетедиле.

2001

ЯНВАРЬ

Пн	1 8 15 22 29
Вт	2 9 16 23 30
Ср	3 10 17 24 31
Чт	4 11 18 25
Пт	5 12 19 26
Сб	6 13 20 27
Вс	7 14 21 28

ФЕВРАЛЬ

5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22
2 9 16 23
3 10 17 24
4 11 18 25

МАРТ

5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25

АПРЕЛЬ

2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29

МАЙ

7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27

ИЮНЬ

4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24

ИЮЛЬ

Пн	2 9 16 23 30
Вт	3 10 17 24 31
Ср	4 11 18 25
Чт	5 12 19 26
Пт	6 13 20 27
Сб	7 14 21 28
Вс	1 8 15 22 29

АВГУСТ

6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26

СЕНТЯБРЬ

3 10 17 24
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30

ОКТАБРЬ

1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28

НОЯБРЬ

5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30
3 10 17 24
4 11 18 25

ДЕКАБРЬ

3 10 17 24 31
4 11 18 25
5 12 19 26
6 13 20 27
7 14 21 28
1 8 15 22 29
2 9 16 23 30

Жулдузчукъла

Тырныаузда музыка школ эрттеден ишлейди. Республикада биринчи ачылгъан аллай школладан бириди. Жаппуланы Лейля да бу школда ишлейди. Ол «Жулдузчукъла» деген жыр къауумну къурагъанды. Беш жылны ичинде «Жулдузчукъла» республикада бардырылгъан жыр эришиулеге, байрамлагъа къатышып, алчы жерлеге тийишли бола келедиле. Кеп болмай алагъа «айырмалы» деген сыйлы ат аталгъанды.

«Жулдузчукъланы» репертуарлары уллуду. Ала классика чыгъармаланы, Къабарты-Малкъарны композиторлары жазгъан жырланы да айтадыла. Аланы репертуарларындан, «НЮР» журналны окъуучуларына деп, бир жыр басмалайбыз. Сиз да жырлай туругъуз!

Асанланы Кулина.

Поэтулары Жыры!

Сөзлери Гуртуланы Бертни
Макъамы Асанланы Кулинаны

Төрк жетебиз, жыр этебиз
Ёзеннге, таугъа.
Къарс урабыз, той къурайбыз
Жарыкъ жашаугъа.

Эжиу: Къууанч келгенди,
Тепсейбиз энди
Миллетле тоюнда.
Эй, къарс!
Хар заман алчы бол,
Багъалы тенгим,
Ишде эм оюнда.

Жарыкъ тойгъа жан салалла
Жашла эм къызла –
Жылтырайла, жарыталла
Алтын жулдузла.

Эжиу.

Той оюнду, хычыуунду
Къарагъанлагъа,
Оюм эте, эс бурсала
Тойда халлагъа.

Эжиу.

«Тойда тепсеу – тапсыз иш», – деу
Саналмаз тюзге:
Той келтирир кёп жарыкълыкъ,
Жигитлик бизге.

Эжиу.

The musical score is written on seven staves. The key signature is two sharps (F# and C#), and the time signature is 4/4. The notation includes various note values, rests, and triplets. The score is enclosed in a decorative border with star motifs.

ЖАНҒЫ ЕМҮРНЮ АДАМАЛАРЪ

Сәрсенни

Абдул-Керим

Сәна

Ләрида

Шәһяс

(къырым-татар жомакъны ахыры)

Экинчи кюн, Даулет келгенде, хан анга быллай буйрукъ бергенди:

– Санга, чабакъчы жаш, буйругъум буду: тюз да бичакъ бла къатылгъанлай, ичинден къоянчыкъ секирип чыгъарча, аллай харбыз алып кел. Болжалы жети кюн бла жети кечеди. Буйрукъ ол болжалгъа толмаса – жашаудан тюнгюл.

Мудах болгъанды жаш. «Ичинден къоян чыкъгъан харбыз а ким кѳргенди? Жокъду дуняда аллай харбыз». Жарсыуу: ариу бийчесине айтханды.

Тенгиз къызы сагъышха къалгъанды. Сора, къолуна бир отун агъачны алып, былай дегенди:

– Ма, муну ал да, тенгиз жагъасына бар. Отун агъач бла тенгиз толкъунун юч кере къагъарса. Андан а мени кичи эгечим чыгъар. Ол сени тюрлю-тюрлю жемишле, кѳгетле бла сыйлагъанда, харбызны алырса. Насыбынг тутса, алай бла хандан къутулурса. Тутмаса уа – башынг таяр. Мен а хан бийчеси болурма.

Чабакъчы Даулет ол айтханча этгенди. Тенгизден а бир суусурат къыз чыкъгъанды.

– Санга эгечинг салам айтдыргъанды. Бир харбыз иеринги да тилегенди, – дегенди чабакъчы.

Къыз анга бир гитче харбызчыкъ бергенди. Жаш а биягъы къайгыгъа къалгъанды. «Мындан не къоян чыгъаргъа боллукъду. Кеси къоян башы тенгли болмай тургъанлай?» Алай, не болса да, харбызны ханга элтгенди.

Жыйгъанды хан адамларын: визирлерин, ѳзюрлерин да. Тюз да ол бичагъы бла узалгъанлай, харбыз жарылгъанды, ичинден а бир къоянчыкъ

чыгъып къалгъанды.

Хан, суйсе-суймесе да, чабакъчыны башына эркин этгенди. Алай, юч кюн да озмай, жангыдан чакъыргъанды.

– Энди уа, ахшы жаш, бир ашагъанлай, аскерим, къулларым да тоюп къалырча, аллай бир жюзюм келтир, – дегенди хан.

Бек мудах болгъанды чабакъчы. Ханна жангы буйругъуну юсюнден бийчесине айтханды.

– Охо, бир амал излейик, – дегенди бийчеси. – Ма бу жюзюм терекни бутакъчыгъын ал да, тенгиз жагъасына бар. Тенгиз толкъунун муну бла юч кере къагъарса да, мени ортанчы эгечим чыгъар. Салам айтырса да, эгечинг бир татлы жюзюм ашарыкъ эди дерсе. Ол санга аллай жюзюм берсе – насыбынг. Бермесе уа – башынг таяр. Мен а хан бийчеси болурма.

Чабакъчы Даулет бийчеси айтханча этгенди. Бир заманда тенгиз толкъунундан кунтиймез ариу чыкъгъанды. Чабакъчыгъа четенчик бла бир жюзюм бергенди. Быллай саугъа Даулетни къууандырмагъанды. «Бу, ханна мачаларын угъай эсе, гитче сабийчикни окъуна тойдурлукъ тойюлдю», – дегенди чабакъчы жаш.

Четенчикни кѳргенде, хан чабакъчыгъа хыны болгъанды, къаты чамлангъанды:

– Сен мени буйругъуму толтурмагъанса! Эки уууч жюзюм бла кимни тойдурургъа умут этесе? – дегенди ол, башкеслерин чакъыра. – Тайдырыгъыз муну башын, бу ѳтюрюкчюню!

– Тохтачы, уллу ханым, – дегенди ѳзюрлени таматасы, – бир кѳрейик, не зат

эсе да бу жюзюм дегени. Бир сынайыкъ.

Узалгъандыла четенчикге. Алай, четенден къаллай бир кетсе, ызындан да аллай бир жюзюм чыгъа келгенди. Ашагъандыла ханны визирлери, ёзюрлери да, аскерчилери, къуллары да – жюзюм а тауусулмагъанды. Бир заманда, асыры тойгъандан, ханны жыйыны кючден солуй башлагъанды. Алай болгъанлыкъгъа, хан бютюн да бек чамланнганды. Чабакъчыны алайда окъуна асып къояргъа буйрукъ бергенди. Болса да биягъы визир, хыйлалы ышара, былай дегенди:

– Сыйлы ханым, аны биз алай да, алай да асарбыз. Къайры къачарыкъды къолубуздан. Кел, энтда да бир толмаз буйрукъ бер да, бир кёрейик.

– Энди уа, ахшы жаш, – дегенди хан, сакъалын къашый, – кёкде, жердеми – билмейме, мени аскериме кючю къарырыкъ тогъузжыллыкъ жашчыкъ барды дейдиле да, аны табып, бери келтирсенг – башынга эркинсе.

Бу буйрукъну эшитгенде, чабакъчыны бийчеси терен сагъышха кетгенди.

– Айтхан эдим санга, киши, алгъадан айтхан эдим, – дегенди ол, терен ахтына. – Болса да, не этерикбиз, бир амал излейик бу жол да.

Алай айтып, тенгиз къызы Даулетге бир чум чыбыкъчыкъны бергенди.

– Муну бла тенгиз толкъунун юкере къакъ да, тамата эгечим чыгъар. Ишни-халны айтырса да, насыбынг тутса, ол санга болушур. Хан сени жойса уа... билесе не боллугъун.

Тенгизден чыкъгъан ариу бир тулпар жашчыкъны чабакъчыны аллына сюегенди. Эгечине да салам айтдыргъанды.

Ханны къаласында бу жашчыкъны кёргенле бек сейирге къалгъандыла. Къолунда – къылкъыяр къылышчыгъы, кеси да бир жютюкёз, гиртчи затчыкъ.

– Къайда аскер жыйынын? – дегенди ол ханнга ёхтем ауаз бла.

– Эй, къалауурларым, мени аллымда баш иерге унутханы ючюн, бу жашчыкъны тёппесине токъмакъ бла бир къакъчыгъыз! – дегенди хан.

Алай, къалауур къолун да кётюрючю, жашчыкъ аны хан тахтаны аллында сойландыргъанды.

Хан бу жашчыкъгъа къажаяу он башкесин ийгенди. Алай ала да бири бири ызындан аугъандыла. Аладан сора келген жюз аскерчи да хорлаялмагъандыла жашчыкъны. Минг да аскерчиси алайда сойланнганларында, ханны ичине къоркъуу киргенди. Болса да аны кезиюу да жетгенге ушай эди.

Кюйсюз ханларындан азатланнган шахарчыла майданнга чыкъгъанларында, жашчыкъ алагъа былай айтханды:

– Аманлыкъчы ханыгъыздан азатландыгъыз. Жангы ханыгъызгъа уа бу тюз акъыллы чабакъчыны айырыгъыз!

Алай бла чабакъчы Даулет хан болгъанды. Тенгиз къызы уа – ханбийче. Жашчыкъ, ишин-жумушун тамам этгенге санап, тенгизге, ёз анасына къайтханды.

*Гуртуланы Элдар
кёчюргенди.*

Жулян Жыу

Битеу этген умут-
дарыгызыз топурагы
болдукчула. Сизни
жылыныгызыз стойгендени
хорларыгызыз.

Акылманла, философла,
оюм этип, кеп жангы
затла ачарыкчула. Алагы
онг да, магар да тавырыкчу.

Жулян да заманыгызызны бошчуна
етдюртегиз. Жазычула жазсымла, суратчыла
сурат ишлесимле, жолоучурукчу сайлагыманла
да жюректери тартхан жанына атрансымла.

«НИОР» / «Свет» / № 12

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ
ЖУРНАЛ
МИНИСТЕРСТВА
ПЕЧАТИ И ИНФОРМАЦИИ,
СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ КБР

Выходит
с января 1982 года

На балкарском языке

Главный редактор
С. Мусукаева

Редколлегия:
З. Айшаева
Т. Биттирова
Э. Гуртуев (отв. секр.)
И. Маммеев
М. Ольмезов
М. Табаксоев
А. Теппеев

Худож. редактор
Ю. Алиев

Художник
Л. Шпакова

Сдано в набор
20.09.00
Подписано к печати
20.10.00
Формат 60x90¹/₄
Бумага офсетная № 1
Гарнитура литературная
журнальная рубленая
Печать офсетная
Усл. кр.-отт. 8
Усл. печ. 2
Уч.-изд. л. 2,7
Тираж 1700 экз.
Заказ № 395
Индекс 73908
Рег. № Н-0064
В розницу — цена свободная

Адрес редакции:
360000, Нальчик,
ул. Головки, 6

Полиграфкомбинат
им. Революции 1905 года
Мининформпечати КБР
Нальчик, пр. Ленина, 33

Шанышауыкъ:

Шаукенланы Мариямма